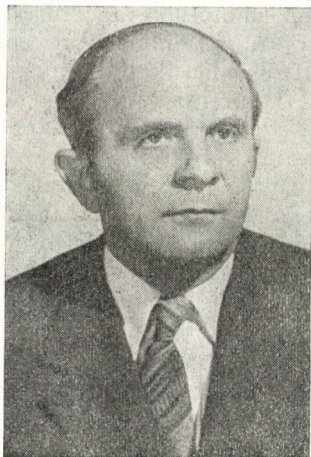

Még az alap kutatás problémáinál is súlyosabb gondnak érzem a hazai tudományos élet irányításának rendkívüli túlszabályozottságát, bürokratizmusát, a differenciálni tudás hiányát. Legszenvedélyesebb példa erre a nemzetközi kapcsolatoknak a szervezése, amely áttekinthetetlenül bürokratikus, adminisztratív és biztosan nem szolgálja a szocialista Magyarország tudományának érdekeit. Szeretném megelőzni az esetleges félreértéseket: határozottan és egyértelműen az állami irányítás szükségessége mellett foglalkozni állást, de igényelném, hogy ez az irányítás határozott, effektív, rugalmas legyen, s elsődleges szempontként a szocialista Magyarország tudományának a felvirágoztatását szolgálja. Ez mindannyiunknak — kutatóknak és nem kutatóknak egyaránt — közös érdekünk.

Vincent

„Az elődeink által létrehozott rengeteg ismeret szeretném nagyobb egészben, rendszerben látni”

*Papp Ferenc Budapesten született 1930-ban. 1951-ben szerzett egyetemi diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, illetve a Lenin Intézetben. 1972-ben lett a nyelvtudományok doktora „A magyar főnév paradigmatisztikus rendszere (Leírás és automatikus szintézis)” című disszertációjával. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen dolgozik, ahol az Orosz és szláv nyelvi tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Kutatásainak területei az orosz és magyar nyelvészet, általános és számítógépes nyelvészet, szemiotika. Eddig megjelent fontosabb munkái: *Mathematical Linguistics in the Soviet Union* (1964); *Papp Ferenc—Bolla Kálmán—Páll Erna: Kurs sovremennogo russkogo jazyka* (1968.; 3. kiadás 1975); *A magyar nyelv szövegmutató szótára* (1969); *Papp Ferenc—Jékel Pál: Ady Endre összes költői műveinek fonémastatisztikája* (1974).*

Amint 1939-ben első gimnazistaként átléptem a Trefort utcai öreg iskola küszöbét, körülbelül el is határoztam, hogy nyelvekkel fogok foglalkozni (akkor magyar—latin szakra gondoltam, a valóságban ebből orosz—francia lett). E korai elhatározásban még szerepet játszhatott a szülői ház. De később, valójában, hogy is lett belőlünk nyelvész — épp legfogékonyabb korunk nem mondható ideálisnak ebből a szempontból. Alighogy felvettük az egyetemre és az Eötvös kollégiumba: a marrizmus a maga vulgármaterializmusával és tudománytalan fantazmagóriáival; majd az ennél cseppet se vonzóbb (bár objektív tartalmát tekintve értékesebb) „sztálini tanítás a nyelvről”; majd széthullik ez a mítosz is — mi maradt meg bennük, miért is akartunk nyel-

vészek lenni, mit is gondolhattunk mi akkor erről a tudományról? (Szándékosan használok többes számot: itthon is, a környező országokban is egy izmos nyelvész-generáció cseperedett fel ily mostoha körülmények között.) Valószínűleg nem mi választottuk a nyelvészetet, hanem az bennünket: mint élő, nagy, egészséges tudomány, beszívott, a napi hatásoktól teljesen függetlenül. (És persze egyáltalán nem függetlenül kiváló „csápjaitól”, amelyekkel megfogott bennünket: esetemben *Gáldi Lászlótól*, *Kniezza Istvántól*, *Hadrovics Lászlótól*, *Tamás Lajostól* — majd később a cikkeimet javító *Pais Dezsőtől*, *Lőrincze Lajostól* . . .) Mi pedig e változékony korból nem cinizmust az elvi kérdések iránt, hanem vad vitázó kedvet, minden alapvető kérdés örök vitatóságát és vitatandóságát, az örök kételyt hoztuk magunkkal.

Meg talán némi szertelenséget is — vagy azt a szélesebb társadalmi kontextusból, a fényes szellőkből szívtuk? Így például saját fejlődésekre elég jellemzőnek tartom a bevezetőben említett könyveimet, épp abban a sorrendben, ahogy megjelentek: sorsdöntő indítás a szovjet matematikus nyelvészek között, romantikus 'életre szóló' barátság többük iránt — erről szól az első könyv; az egyik nagy szerelemről, az orosz nyelvről a második; és így tovább. De ha megkérdeznék, melyek mégis a szívemhez legközelebb álló akár csak néhány lapnyi cikkeim is — ma valószínűleg hármat emelnék ki. Egy (orosz) helyesírás-történetit, majd húsz év előttről; egyet *Lomonoszov* kapcsolatáról *Kalmár Györggyel*, a jeles XVIII. századi debreceni professzorral, ugyancsak e korai időkből; meg egy frissebbet a filmszinkronizálás szemiotikai kérdéseiről.

Immár nem szertelenség, hanem benső barátság vagy szerelem fűz a számítógéphez. Első nagyobb kollektív munkánk Debrecenben, ahol 1955 óta dolgozom, az volt, hogy a Magyar Nyelv Értelmező Szótárának minden egyes címszavát külön-külön lyukkártyára vettük és elektromechanikus gépeken több kombinációt készítettünk az egyes szavak mellett rögzített nyelvészeti információk alapján (az egyik ilyen kombináció épp a Szóvégmutato Szótár); majd tovább folyt a munka számítógépeken. Ez a számítógép-vonzalom jobban elárulja, mit is akarok: az elődeink által létrehozott rengeteg ismeretet szeretném nagyobb egészben, rendszerben látni, annak szerkezetét megláttatni; közvetlenül miáltalunk kibányászott tömeges információt rendszerbe szedni. Talán ez, a „rendszer”, a „szerkezet” (meg még a „jel”) a legfontosabb abban, amit eddig próbáltam tenni és a jövőben tenni akarok. Tulajdonképpen egy elég egyszerű és számomra körüljárható gondolat van az eddigiekben és az eljövendőkből, de azt sehogy rövidebben nem tudom elmondani, mint sok különféle cikkben, könyvben. Ha el tudnám modani rövidebben, akkor honorárium-csaló lennék minden újabb publikációval, de meg nem is lennék bolond hiába kínlódni. Terveim között is e gondolat továbbfejlesztése szerepel, főleg az orosz nyelv és a magyar költői nyelv anyaga alapján. A gépek nagyon kellenek, nélkülük valószínűleg másfelé kanyarodna maga e gondolat is: ők bűvész-inasként összehozzák az anyagot különféle rendezésekben, abból csak ki kell olvasni a törvényt (és nem szabad szabadjára engedni a bűvészintast).

Meg ami még a gépnél is jobban kell a kutató munkához: a kollektíva, hiszen talán nincs kollektívabb tevékenység a tudományos kutatásnál. Rengeteg inspirációt kaptam és kapok debreceni és nyíregyházi kollégáimtól, munkatársaimtól, hallgatóimtól — az ilyen inspirációk lehetséges körét bővíti és szervezi számunkra az Akadémia. Egy-egy munkabizottsági, helyesírási bizottsági ülés után hazafelé utazva, kisebb-nagyobb vitáról visszatérve kavarnak az ember fejében a gondolatok, az új lökések; de még a látszólag

adminisztratív TMB-szakbizottság is közelebb hoz az emberekhez, a kor- és kartársainkat ma izgató kérdésekhez. Az ilyen jellegű tevékenység további szélesítése jót tenne a kutatóknak. És még egy: mindennek a decentralizálása, a vidéki — nem ipar-, hanem tudományos munka- s vitatelepítés, az, ha nem az embereket szállítjuk fel Pestre, hanem a munkamegbeszélést le hozzájuk — saját falai között olykor még a legbegubózottabb kolléga is csak meg-megszólal. És nekünk az ő véleményére is szükségünk van.

Pap, Gy

„A műszaki elhatározások elválaszthatatlanok a gazdasági és társadalmi körülményektől”

Vajda György 1927-ben Budapesten született. 1949-ben szerzett képesítést a Budapesti Műszaki Egyetemen. 1964-ben védte meg „Villamosszigetelések romlása és romlásuk vizsgálata” című doktori disszertációját. Mint a Villamosenergiaipari Kutatóintézet igazgatója a nagyfeszültségű technika, szigetelés-technika, villamosenergiarendszerek és az energetika tudományterületein végez kutatómunkát. Eddigi pályájának legfontosabb publikációi: Elektródák anyagának befolyása az átütési feszültségre (1956); Szigetelések romlása és romlásuk vizsgálata (1964); Issledoványije povrezdényija izolicii izdatyelsztvo. Energia Moskva (1968); Szigetelések villamos erőterei (1970); Energia és társadalom (1975).

1. Pályámat nem lehet folytonos görbével jellemezni. Sok helyen, többféle munkakörben dolgoztam. Nemcsak a egyetemi oktatásban és a kutatásban, hanem a tudományszervezésben és az ipari irányítás területén is. Pályaválasztásról sem mindig lehet a szokásos módon beszélni, mert a körülmények és a társadalmi elvárások gyakran térítettek el attól a munkától, ami egyéni érdeklődésemnek és ambíciómnak leginkább megfelelt. Abba a generációba tartozom, amely a felszabadulás óta részt vesz a magyar társadalom átalakításában és a szocializmus építésében. Ez együtt járt azzal, hogy az akkori káderhiány miatt fiatalon kerültünk vezető pozícióba. Például én 25 éves koromban kaptam megbízást egy akadémiai intézet létrehozatalára és vezetésére, amire visszatekintve csodálkozom a vakmerőségemen, hogy elvállaltam a feladatot. A gyors előléptetés azonban nem volt fenéig tejfel. Ez a korosztály gyakran került olyan helyzetbe, hogy munkakörét nem maga választotta meg és személyes elképzeléseinket háttérbe kellett szorítani. Nem minden